

העצרת הכללית של האו"ם

A/RES/53/144

8 במרץ 1999

המושב ה-53
סעיף 110(ב) בסדר היום

החלטה שאומצה על ידי העצרת הכללית

53/144. הכרזה בדבר זכותם ואחריותם של יחידים, קבוצות ואורגנים בחברה לקדם ולהגן על זכויות אדם וחירויות יסוד שזכו להכרה בינ"ל

העצרת הכללית,

תוך אישור מחודש של חשיבות השמירה על המטרות והעקרונות שהותוו במגילת האו"ם בדבר קידום והגנה על כל זכויות האדם וחירויות היסוד עבור כל בני האדם בכל מדינות העולם.

תוך שימת לב להחלטת נציבות זכויות האדם (Commission on Human Rights) מס' 1998/7 מתאריך 3 באפריל 1998¹, בה אישרה הנציבות את נוסח טיוטת ההכרזה בדבר זכותם ואחריותם של יחידים, קבוצות ואורגנים בחברה לקדם ולהגן על זכויות אדם וחירויות יסוד שזכו להכרה בינ"ל.

תוך שימת לב להחלטת המועצה הכלכלית וחברתית מס' 1998/33 מתאריך 30 ביולי 1998, בה המליצה המועצה לעצרת הכללית לאמץ את טיוטת ההכרזה.

ומתוך מודעות למידת החשיבות של אימוץ טיוטת ההכרזה, לאור ציונו של יום השנה החמישים להכרזה לכל באי עולם בדבר זכויות האדם².

1. מאמצת את ההכרזה בדבר זכותם ואחריותם של יחידים, קבוצות ואורגנים בחברה לקדם ולהגן על זכויות אדם וחירויות יסוד שזכו להכרה בינ"ל, המצורפת להחלטה זו.

2. מזמינה ממשלות, סוכנויות וארגונים מתוך מערכת האו"ם וכן ארגונים בין-ממשלתיים ובלתי-ממשלתיים להגביר את מאמציהם להפיץ את ההכרזה ולסייע בהגברת מידת הכבוד כלפיה ובקידום הבנתה ברחבי העולם. העצרת מבקשת ממזכ"ל האו"ם לכלול את הטקסט של ההכרזה במהדורה הבאה של "זכויות אדם: אוסף מסמכים בינלאומיים". (Human Rights: A)
(Compilation of International Instruments).

נספח

הכרזה בדבר זכותם ואחריותם של יחידים, קבוצות ואורגנים בחברה לקדם ולהגן על זכויות אדם וחירויות יסוד שזכו להכרה בינ"ל

העצרת הכללית,

תוך אישור מחודש של חשיבות השמירה על המטרות והעקרונות שהותוו במגילת האו"ם בדבר קידום והגנה על כל זכויות האדם וחירויות היסוד עבור כל בני האדם בכל מדינות העולם.

¹ ראו רשומות המועצה הכלכלית וחברתית, 1998, תוספת מס' 3 (E/1998/23), פרק II, חלק א'.
² החלטה 217 א' (III).

תוך אישור מחודש של חשיבותן של ההכרזה לכל באי עולם בדבר זכויות האדם³ והאמנות הבינ"ל בנושא זכויות האדם⁴³ כמרכיבי יסוד במאמצים הבינלאומיים לקידום הכבוד הניתן ברחבי העולם לזכויות האדם וחירויות היסוד והשמירה עליהן, וכן של חשיבות מסמכי זכויות אדם אחרים שאומצו, הן על ידי האו"ם והן ברמה האיזורית.

תוך שימת דגש על כך שכל המדינות החברות בקהילה הבינ"ל ימלאו, יחד או בנפרד, אחר מחויבותן כבודת המשקל לקדם ולעודד יחס של כבוד כלפי זכויות האדם וחירויות היסוד לכל בני האדם, ללא כל סוג של הבחנה – בין אם על רקע של גזע, צבע, מין, שפה, דת, דעה פוליטית או אחרת, מוצא לאומי או חברתי, רכוש, לידה או כל מעמד אחר; וכן תוך אישור מחודש של החשיבות המיוחדת הניתנת להשגת שיתוף פעולה בינ"ל למען הגשמת מחויבות זו, בהתאם למגילת האו"ם.

תוך הכרה בתפקיד החשוב שממלא שיתוף הפעולה הבינ"ל – וכן העבודה יקרת הערך של יחידים, קבוצות והתאגדויות – לקראת מיגור יעיל של כל הפרות זכויות האדם וחירויות היסוד של עמים שלמים ושל יחידים, לרבות ביחס להפרות המוניות, בוטות ושיטתיות, כדוגמת אלו שהינן תוצאה של אפרטהייד, כל צורות האפליה הגזעית, קולוניאליזם, שליטה זרה או כיבוש, תוקפנות או איומים כלפי ריבונות לאומית, אחדות לאומית או שלמות טריטוריאלית, וכן סירוב להכיר בזכות ההגדרה העצמית של עמים ובזכותו של כל עם לממש באופן מלא את ריבונותו על הנכסים והמשאבים הטבעיים שלו.

תוך הכרה בקשר שבין שלום ובטחון בינ"ל לבין ההנאה מזכויות אדם וחירויות יסוד, ותוך מתן דעת לכך שהיעדר שלום ובטחון בינ"ל אינו יכול לשמש כתירוץ לחוסר ציות.

תוך אישור מחודש לכך שכל זכויות האדם וחירויות היסוד הן כלל עולמיות, אינן ניתנות לחלוקה, תלויות הדדית זו בזו וקשורות זו בזו, וכי יש לקדם אותן וליישמן באופן הוגן וצודק, ללא משוא פנים ביחס ליישום כל אחת מהזכויות והחירויות.

תוך שימת דגש על כך שעיקר האחריות והחובה לקידום ולהגנה על זכויות האדם וחירויות היסוד נתונה בידי המדינה.

ותוך הכרה בכך שזכותם ואחריותם של יחידים, קבוצות והתאגדויות לקדם יחס של כבוד כלפי זכויות האדם וחירויות היסוד ולעודד את הכרתן, הן ברמה הלאומית והן ברמה הבינ"ל.

מכריזה בזאת כי:

סעיף 1

כל אדם זכאי לקדם ולחתור, בעצמו או בצוותא, למען הגנה על זכויות האדם וחירויות היסוד ומימושן, ברמה הלאומית וברמה הבינ"ל.

סעיף 2

1. כל מדינה נושאת באחריות ובחובה ראשונות במעלה להגן, לקדם וליישם את כל זכויות האדם וחירויות היסוד, וזאת בין היתר על ידי אימוץ הצעדים הנדרשים על מנת ליצור את כל התנאים הנדרשים בתחום החברתי, הכלכלי, הפוליטי ובתחומים אחרים, וכן על ידי אימוץ הערבויות המשפטיות הנדרשות על מנת להבטיח כי כל בני האדם בתחום שיפוטה, באופן אישי או בצוותא, יוכלו ליהנות הלכה למעשה מזכויות וחירויות אלו.

2. כל מדינה תאמץ ככל הנדרש אמצעים תחקיקתיים, מנהליים ואחרים, על מנת לערוב לקיומן של הזכויות והחירויות המצוינות בהכרזה זו.

³ ראו לעיל הערה מס' 2.
4 החלטה 2200 א' (XXI), נספח.

סעיף 3

החוק המדינת, העולה בקנה אחד עם מגילת האו"ם ועם התחייבויות בינ"ל אחרות של המדינה בתחום זכויות האדם וחירויות היסוד, מהווה את המסגרת החוקית בה יש ליישם ולקיים את זכויות האדם וחירויות היסוד – ובתוך מסגרת זו יש לקיים את כל הפעילויות המפורטות בהכרזה זו למען קידום, שמירה ומימוש אפקטיבי של זכויות וחירויות אלו.

סעיף 4

אין לפרש דבר מן האמור בהכרזה זו באופן הפוגם או נוגד את מטרות ועקרונות מגילת האו"ם, או באופן המגביל או גורע מערכן של הוראות ההכרזה לכל באי עולם בדבר זכויות האדם², האמנות הבינ"ל לזכויות האדם³ וכן מסמכים והתחייבויות בינ"ל אחרות בתחום זה.

סעיף 5

על מנת לקדם ולהגן על זכויות האדם וחירויות היסוד, זכאי כל אדם, באופן אישי או בצוותא, הן ברמה הלאומית והן ברמה הבינלאומית:

א) להיפגש או להתכנס באופן שקט ושוחר שלום.

ב) להקים, להצטרף וליטול חלק בארגונים בלתי-ממשלתיים, בהתאגדויות ובקבוצות.

ג) לעמוד בקשר עם ארגונים בלתי-ממשלתיים או בין ממשלתיים.

סעיף 6

כל אדם זכאי, בעצמו או בצוותא:

א) לדעת, לתור אחר, להשיג, לקבל ולהחזיק מידע אודות כל זכויות האדם וחירויות היסוד, כולל גישה למידע בדבר האופן בו זכויות וחירויות אלו באות לידי ביטוי במערכות התחיקתיות, המשפטיות או המנהליות במדינה.

ב) לפרסם, למסור או להפיץ לאחרים - בחופשיות - דעות, מידע וידע אודות כל זכויות האדם וחירויות היסוד, בהתאם למסמכים בינ"ל בנושא זכויות אדם ומסמכים בינ"ל מתאימים אחרים.

ג) לחקור, לדון, ליצור ולהחזיק בדעות בדבר השמירה - הן במישור החקיקתי והן מבחינה מעשית - על כל זכויות האדם וחירויות היסוד, וכן - באמצעים אלה ואחרים - להסב תשומת לב ציבורית לעניינים אלה.

סעיף 7

כל אדם זכאי, בעצמו או בצוותא, לפתח רעיונות ועקרונות חדשים בנושא זכויות אדם, לדון בהם ולתמוך בקבלתם.

סעיף 8

1. כל אדם זכאי, בעצמו או בצוותא, להיות בעל גישה אפקטיבית, ללא אפליה, להשתתפות בממשלת מדינתו ולעיסוק בענייני הציבור.

2. דבר זה כולל, בין השאר, את הזכות להגיש – באופן אינדיבידואלי או בצוותא – לגופים, סוכנויות וארגונים ממשלתיים המטפלים בענייני הציבור ביקורת והצעות לשיפור תפקודם, וכן להסב את תשומת ליבם לכל היבט של עבודתם אשר עלול לעכב או למנוע קידום, שמירה ומימוש של זכויות אדם וחירויות יסוד.

סעיף 9

1. במסגרת מימוש זכויות האדם וחירויות היסוד, כולל קידום והגנה על זכויות אדם כמצוין בהכרזה זו – כל אדם זכאי, בעצמו או בצוותא, ליהנות מסעד אפקטיבי ולהגנה במקרה של הפרת זכויות אלו.

2. להשגת מטרה זו, כל אדם שזכויותיו או חירויותיו הופרו לכאורה, זכאי להתלונן – בעצמו או באמצעות ייצוג משפטי מוסמך – וזכאי שתלונתו תיבדק במהירות בשימוע ציבורי בפני סמכות משפטית או סמכות חוקית אחרת שהוקמה עפ"י חוק ואשר הינה בלתי תלויה, נטולת פניות וכשירה, ולקבל מסמכות זו החלטה עפ"י החוק, אשר – במקרה של הפרה של זכויותיו או חירויותיו של אותו אדם – תביא לתיקון העוולה ותכלול את הפיצוי המגיע לו. על סמכות זו לאכוף את ההחלטה הסופית ואת תשלום הפיצוי; כל זאת ללא עיכוב מופרז.

3. להשגת אותה מטרה, זכאי כל אדם, בין השאר, בעצמו או בצוותא:

(א) להתלונן על המדיניות והפעולות הננקטות ע"י אנשי ציבור וגופים ממשלתיים ביחס להפרות של זכויות אדם וחירויות יסוד באמצעות עתירה, או כל אמצעי מתאים אחר, לרשויות המוסמכות - המשפטיות, מנהלתיות או תחקיתיות באותה מדינה, או לכל רשות מוסמכת אחרת מטעם המערכת המשפטית של אותה מדינה. על רשויות אלו למסור את החלטתן בעניין התלונה ללא עיכוב מוגזם.

(ב) לנכוח בשימועים, הליכים ומשפטים פומביים, על מנת לגבש דעה בדבר התאמתם לחוק באותה מדינה ולהתחייבויות ומחויבויות בינ"ל הנוגעות לעניין.

(ג) להציע ולספק סיוע משפטי מקצועי, או ייעוץ וסיוע רלוונטיים אחרים, למען הגנה על זכויות אדם וחירויות יסוד.

4. להשגת אותה מטרה, ובהתאם למסמכים והנוהלים הבינ"ל החלים, זכאי כל אדם, בעצמו או בצוותא, לגישה ולתקשורת חופשית עם גופים בינ"ל המוסמכים, בעלי סמכות כללית או ייחודית, לקבל ולהתייחס למידע בדבר זכויות אדם וחירויות יסוד.

5. המדינה תנהל חקירה מהירה וללא פניות, או תוודא שחקירה כזו מבוצעת, בכל מקרה בו קיים יסוד סביר להאמין כי אירעה הפרה של זכויות אדם או חירויות יסוד בכל מקום בתחומה של אותה מדינה.

סעיף 10

אף אדם לא ייטול חלק, בפעולה או במחדל, בהפרת זכויות אדם וחירויות יסוד ואף אדם לא יוענש או יהיה נתון לכל סוג של פעולה עונשית עקב סירובו ליטול חלק כאמור.

סעיף 11

כל אדם זכאי, בעצמו או בצוותא, לעסוק באופן חוקי בעבודה או במקצוע שלו. כל אדם אשר במסגרת תפקידו יכול להשפיע על כבודם, זכויותיהם וחירויות יסוד של אחרים, חייב לכבד זכויות וחירויות אלו ולציית לאמות המידה הלאומיות והבינלאומיות של התנהגות ואתיקה תעסוקתית ומקצועית.

סעיף 12

1. כל אדם זכאי, בעצמו או בצוותא, להשתתף בפעילויות שוחרות שלום כנגד הפרות של זכויות אדם וחירויות יסוד.

2. המדינה תנקוט בכל הצעדים הנדרשים בכדי לוודא כי הרשויות המוסמכות מגינות על כל אחד, באופן אישי וכחלק משותפות עם אחרים, כנגד כל סוג של אלימות, איומים, נקמה, אפליה לרעה בכוח או בפועל, לחץ או כל פעולה שרירותית אחרת הבאה כתוצאה ממימוש לגיטימי של הזכויות המצוינות בהכרזה זו.

3. בהקשר זה, כל אדם זכאי, בעצמו או בצוותא, לזכות להגנה אפקטיבית תחת החוק הלאומי, בעת שהוא מגיב כנגד או מביע את התנגדותו – תוך נקיטה באמצעים, פעילויות ופעולות שוחרות שלום – למעשי המדינה, כולל כנגד מחדלים המיוחסים למדינה המובילים להפרות של זכויות אדם וחירויות יסוד, וכן פעולות אלימות המבוצעות על ידי יחידים או קבוצות ומשפיעות על ההנאה מזכויות אזרח וחירויות יסוד.

סעיף 13

כל אדם זכאי, בעצמו או בצוותא, לבקש, לקבל ולהשתמש במשאבים עבור קידום והגנה על זכויות אדם וחירויות יסוד באמצעים של שלום, בהתאם לסעיף 3 של הכרזה זו.

סעיף 14

1. באחריות המדינה לנקוט בצעדים תחיקתיים, משפטיים, מנהליים או צעדים מתאימים אחרים לקידום ההבנה של כל בני האדם בתחום שיפוטה את זכויותיהם האזרחיות, פוליטיות, כלכליות, חברתיות ותרבותיות.

2. צעדים אלה יכללו, בין השאר:

(א) פרסום וזמינות רחבה של החוקים והתקנות הלאומיות ושל מסמכי היסוד הבינ"ל בתחום זכויות האדם.

(ב) גישה מלאה ושוויונית למסמכים בינ"ל בתחום זכויות האדם, כולל דו"חות תקופתיים מטעם המדינה עבור הגופים שהוקמו מכוח אמנות בינ"ל בנושא זכויות אדם עליהן היא חתומה, וכן תמציות דיונים ודו"חות רשמיים של גופים אלה.

3. המדינה תוודא ותתמוך, היכן שהדבר מתאים, ביצירת ופיתוח מוסדות לאומיים בלתי תלויים נוספים לקידום והגנה על זכויות אדם וחירויות יסוד בכל מקום בתחום שיפוטה, בין אם מדובר בנציבי תלונות ציבור, נציבויות לזכויות אדם או כל צורה אחרת של מוסד לאומי.

סעיף 15

המדינה נושאת באחריות לקדם ולאפשר לימוד של זכויות אדם וחירויות יסוד בכל רמות החינוך, וכן לוודא כי כל אלה האחראים להכשרת עורכי דין, ממונים על אכיפת חוק, חיילים ופקידי ציבור, כוללים בתוכניות ההכשרה שלהם רכיבי לימוד מתאימים בנושא זכויות אדם.

סעיף 16

יחידים, ארגונים בלתי-ממשלתיים ומוסדות רלוונטיים ממלאים תפקיד חשוב בתרומתם להגברת המודעות הציבורית ביחס לסוגיות הקשורות לזכויות אדם ולחירויות יסוד, באמצעות פעילויות שונות - כדוגמת חינוך, הכשרה ומחקר - בתחומים אלה, שמטרתן, בין השאר, לחזק עוד יותר הבנה, סובלנות, שלום ויחסי ידידות בין מדינות ובין כל קבוצות הגזע והדת; וזאת, תוך לקיחה בחשבון של הרקעים השונים של החברות והקהילות בהן הם פועלים.

סעיף 17

בעת מימוש הזכויות והחירויות המצוינות בהכרזה זו, כל אדם – בין אם הוא פועל באופן אינדיבידואלי או בצוותא – יהיה נתון אך ורק למגבלות התואמות את המחויבויות הבינ"ל הנוגעות לעניין, וקבועות בחוק, אשר מטרתן הינה אך להבטיח כי זכויותיהם וחירויותיהם של אחרים זכות להכרה ולכבוד ועל מנת לעמוד בדרישות מתאימות של טוהר מידות, סדר ציבורי ורווחה כללית בחברה דמוקרטית.

סעיף 18

1. כל אדם נושא בחובות כלפי הקהילה ובמסגרתה, אשר בה בלבד הוא יכול לפתח את אישיותו באופן חופשי ומלא.
2. יחידים, קבוצות, מוסדות וארגונים בלתי-ממשלתיים ממלאים תפקיד חשוב ונושאים באחריות לשמירה על הדמוקרטיה, לקידום זכויות אדם וחירויות יסוד ולתרומה לקידום ולהתקדמות החברות, המוסדות והתהליכים הדמוקרטיים.
3. יחידים, קבוצות, מוסדות וארגונים בלתי-ממשלתיים ממלאים גם תפקיד חשוב ונושאים באחריות לתרום - בדרך המתאימה – לקידום זכותו של כל אדם לסדר חברתי ובינ"ל, במסגרתו ניתן לממש באופן מלא את הזכויות והחירויות המצוינות בהכרזה לכל באי עולם בדבר זכויות האדם ובמסמכי זכויות אדם אחרים.

סעיף 19

אין לפרש דבר מן האמור בהכרזה זו באופן המרמז כי אדם, קבוצה, אורגן כלשהו בחברה או מדינה כלשהי זכאים לעסוק בפעילות כלשהי או לבצע מעשה כלשהו שמטרתם לחבל בזכויות ובחירויות המצוינות בהכרזה זו.

סעיף 20

דבר מתוך האמור בהכרזה זו לא יתפרש כהרשאה למדינות לתמוך ולקדם פעילויות של יחידים, קבוצות, מוסדות או ארגונים בלתי-ממשלתיים אשר הינן מנוגדות להוראות מגילת האו"ם.